

JAN EVANGELISTA PURKYNĚ (1787 – 1869)

VĚDECKÁ KNIHOVNA
UNIVERZITY J. E. PURKYNĚ
V ÚSTÍ NAD LABEM

226. výročí narození

Dne **17. prosince 1787** se narodil český učenec, fyziolog, biolog, ale i básník a filozof, jeden z největších českých vědců, **Jan Evangelista Purkyně**.

Pocházel z Libochovic z rodiny knížecího hospodářského úředníka. Po základní škole, kde získal i hudební vzdělání, odešel jako chorista na Moravu do Mikulova, kde vystudoval gymnázium, vstoupil také do piaristického řádu. Učil ve Strážnici, v Litomyšli, byl vychovatelem ve šlechtických rodinách. Roku 1807 vystoupil z řádu a **začal studovat filozofii a lékařství** na pražské univerzitě, roku 1818 byl promován na doktora medicíny; poté se věnoval převážně teorii a získával první věhlas zejména **ve fyziologii**. Plných 27 let působil **na univerzitě ve Vratislavi**. Roku 1827 se oženil s Julíí Rudolphi, dcerou svého zastánce, přírodovědce švédského původu; měli spolu dvě dcery a dva syny. Žena i dcery mu zemřely na cholera, starší syn Emanuel se stal přírodovědcem, mladší syn Karel vynikl jako malíř.

Purkyňovy objevy jsou **velice rozsáhlé**, vrcholu dosáhl vypracováním **buněčné teorie**, podle níž se všechna živočišná i rostlinná těla skládají z buněk tvořených protoplazmou (Purkyňův pojem převzatý vědou celého světa). Učení o buňce mu přineslo jeho evropskou proslulost.

Do Prahy se **vrátil roku 1849**; založil fyziologický ústav, nad výzkumem ale převládala činnost organizační a buditelská. V dobách Bachova absolutismu přednášel česky, podílel se na vlasteneckém dění, zajímal se o českou literaturu, byl pod policejním dohledem. Důležitá je i jeho **překladačská činnost**, do češtiny překládal básně Schillerovy i díla Goethova, naopak německý svět seznamoval s vynikajícími soudobými díly českými. Založil roku 1853 dodnes vycházející **přírodovědný časopis Živa**, spoluzakládal Sokol, Hlahol, Uměleckou besedu, Spolek českých lékařů a další. Stal se členem londýnské Královské společnosti, vídeňské a pařížské akademie věd, poslancem zemského sněmu a několik dní před smrtí byl císařem **povýšen do rytířského stavu**.

V Praze žil a zemřel ve Spálené ulici, pochován je na vyšehradském hřbitově.

V NAŠÍ KNIHOVNĚ JE MOŽNÉ SI VYPŮJČIT:

Milan Kratochvíl: Jan Evangelista Purkyně a jeho snahy o reformu české školy

Jana Englová: Jan Evangelista Purkyně: k 140. výročí úmrtí

Jan Evangelista Purkyně: Fysiologie lidské mluvy a menší fyziologické práce; Jan Evangelista Purkyně: útržky ze zápisníku zemřelého přírodovědce a další.

